

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง พัฒนาการของวัยรุ่น
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง พัฒนาการตามช่วงวัย
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง วัยรุ่น
รายวิชา สุขศึกษา รหัสวิชา พ ๒๓๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

วัยรุ่น

ความหมายของวัยรุ่น

เป็นวัยที่นับจากการมีวุฒิภาวะทางเพศ กล่าวคือ มีความพร้อมที่จะสามารถมีบุตรได้ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปในแต่ละชนชาติ โดยทั่วไปจะนับช่วงวัยรุ่นในช่วงอายุ ๑๓ – ๑๙ ปี โดยวัยรุ่นแต่ละคนนั้น จะมีอัตราการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่เป็นแบบเฉพาะของตนเองและจะแตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล

๑. พัฒนาการด้านร่างกาย จะเปลี่ยนแปลงในเรื่องของส่วนสูง น้ำหนัก กระดูก และต่อมไร้ท่อต่าง ๆ

เพศชาย

- เสียงจะเปลี่ยนเรียกว่า “เสียงแตกหนุ่ม”
- มีกลิ่นตัว สิวขึ้นที่ใบหน้า
- มีขนขึ้นบริเวณรักแร้ หน้าแข้งและอวัยวะเพศ
- อวัยวะเพศจะเริ่มขยาย มีการหลั่งน้ำอสุจิจริงครั้งแรกขณะหลับเรียกว่า “ฝันเปียก”
- มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วกล้ามเนื้อและกระดูกแข็งแรงขึ้น หัวไหล่กว้าง แขนยาว

เพศหญิง

- เสียงจะโชนแหลมมากขึ้น
- มีขนขึ้นบริเวณรักแร้และอวัยวะเพศ
- มีกลิ่นตัว สิวขึ้นที่ใบหน้า
- เริ่มมีประจำเดือนหรือระดู แสดงให้เห็นถึงการมีวุฒิภาวะทางเพศ
- มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วกล้ามเนื้อ สะโพกผายออก เอวคอดเล็กลง และหน้าอกขยายขึ้น

ต่อมไร้ท่อ

ต่อมที่มีการหลั่งฮอร์โมนชนิดต่างๆ ตามการสั่งการจากสมอง ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ และความรู้สึก

๒. พัฒนาการด้านจิตใจและอารมณ์

วัยรุ่นมีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่าย รุนแรง และเปิดเผย จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นแบบพายุบูแคม (storm and stress) ทำให้บุคคลต่างวัยต้องใช้ความอดทนอย่างมากในการสร้างความเข้าใจและสัมพันธ์กับวัยรุ่น นอกจากนี้ด้านอารมณ์พบว่าช่วงวัยรุ่นตอนกลางจะพบอารมณ์หลากหลาย เช่น อารมณ์รัก ชอบ โกรธเกลียด อิจฉา อวดถือดี อ่อนไหว วุ่นวาย สับสน เห็นอกเห็นใจ เห็นแก่ตัว เป็นต้น ไม่ว่าจะมามีอารมณ์ประเภทใดวัยรุ่นก็มักมีความรุนแรงเปลี่ยนแปลงง่ายควบคุมอารมณ์ยังไม่ดีนัก บางครั้งพลุ่งพล่าน บางครั้งเก็บกด บางครั้งที่ดูร้อนเอาแต่ใจตนเอง แต่ก็มีช่วงที่ตื่นน่ารักเช่นกัน จากพื้นอารมณ์ที่กล่าวมาช่วงวัยนี้จะเข้ากับพ่อแม่ได้ยาก

มักอยู่กลุ่มกับเพื่อนรุ่นเดียวกันได้ดีกว่าวัยอื่นเพราะต่างคนต่างก็เข้าใจกันยอมรับกันได้ง่าย นอกจากนี้จะเห็น การแสดงออกทางอารมณ์ของวัยรุ่นแบบสุดขีดเช่น โกรธ รุนแรง ดีใจก็ไร้ขีดจำกัดเป็นไปแบบสุดขีด เศร้า เสียใจก็แสดงออกอย่างมากมายเกินกว่าเหตุ ก้าวร้าวได้ง่ายอาจพบความกังวลในการเปลี่ยนแปลงร่างกาย กังวลเรื่องเพศ กังวลการจัดการกับอารมณ์เพศที่เกิดขึ้น และบางรายกลัวการเป็นผู้ใหญ่ที่ต้องรับผิดชอบ พยายามจะยึดติดกับความเป็นเด็กให้นานที่สุด จนกระทั่งย่างเข้าสู่วัยรุ่นตอนปลายวัยรุ่นจะเริ่มมีการแสดงออก ทางอารมณ์ที่ดีขึ้นมั่นคงขึ้นและเชื่อมั่นในตนเองได้ ส่วนหนึ่งมาจากการค้นพบเอกลักษณ์ที่แท้จริงของตัวเองได้ ก่อนยอมรับทั้งข้อดีและข้อไม่ดีของตนเองยอมรับสภาพความเป็นผู้ใหญ่เต็มขั้น

ส่วนด้านจิตใจพบว่าความต้องการพื้นฐานทางจิตใจของวัยรุ่นไม่ต่างกับความต้องการของผู้ใหญ่ วัยรุ่น ต้องการความรักความห่วงใย อยากมีเอกลักษณ์ของตนเอง ต้องการอิสระและอยากเป็นตัวของตัวเอง อยาก ทดลองพลังความสามารถของตนเองในทุกเรื่อง และที่สำคัญคือวัยรุ่นต้องการการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของ ครอบครัวเพื่อนและสังคม

สาระเสริม : ความมีอิโก้ (อารมณ์) ของวัยรุ่นนี้แรงมาก จึงทำให้วัยรุ่นมีความคิดเป็นของตนเอง ก็จะทำตรง ข้ามกับที่พ่อแม่บอกทุกประการ ทำประชดทุกอย่าง ซึ่งหากรับมือตรงนี้ไม่ดี เด็กก็จะแวงและเสียศูนย์ได้ สิ่ง ที่ควรปลูกฝังในเด็กวัยนี้จึงไม่ใช่ความรู้วิชาการ ไม่ใช่ความคาดหวังให้เขาเรียนเก่ง แต่ควรปลูกฝัง ๕ ทักษะชีวิต ได้แก่ ๑. ทักษะการรู้จักคิดและตรึกตรอง ๒. ทักษะการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ ๓. ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ๔. ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และ ๕. ทักษะการแก้ปัญหา (สุริยเดว ทรีปาตี, ๒๕๖๒)

๓. พัฒนาการด้านสังคม

ชอบที่จะรวมกลุ่มกับคนในวัยเดียวกันมากกว่า จะเห็นได้ว่าวัยรุ่นจะจงรักภักดีต่อกลุ่ม ยอมรับค่านิยม ความเชื่อ และความสนใจของกลุ่มมาเป็นของตนเอง เพื่อต้องการให้กลุ่มยอมรับในตนเอง นอกจากนี้ วัยรุ่น ชอบที่จะแสวงหาเอกลักษณ์ของการเป็นคนเก่ง เลียนแบบพฤติกรรมและการแต่งกายของบุคคลที่ชื่นชอบ เช่น ดารา นักร้อง

๔. พัฒนาการด้านสติปัญญา

สติปัญญาของวัยรุ่นจะเกิดได้จากการปฏิบัติ และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แต่การเรียนรู้แบบลองผิดลอง ถูกนั้น อาจทำให้เกิดปัญหายากเกินแก้ไข เช่น การติดสารเสพติดหรือมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น ดังนั้น วัยรุ่นจึงต้องรู้จักการยับยั้งชั่งใจ ขณะเดียวกัน ผู้ใหญ่ต้องมีความเข้าใจและมีส่วนช่วยในพัฒนาไป ในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม

แหล่งอ้างอิง

พรสุข หุ่นรินทร์ และคณะ. (๒๕๖๓). *คู่มือครู สุขศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓*. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์ อจท.จำกัด.

สุริยเดว ทรีปาตี. (๒๕๖๒). *เด็กไม่ใช่ผ้าขาวอย่าเข้าใจผิด*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์ จำกัด.

E-BOOK

บุญยิ่ง มานะบริบูรณ์.(ม.ป.ป.).*คู่มือสำหรับพ่อแม่เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลและพัฒนาเด็ก ตอนวัยรุ่นไม่ยากอย่างที่คิด*. กรุงเทพฯ:ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.

<http://www.thaipediatrics.org/Media/media-๒๐๑๗๑๐๑๐๑๒๓๑๕๕.pdf>